

ІСТОРІЯ СЕЛА КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ РОДИНИ

Рец. на кн.: Вощевська М. В. Мій край. Люди і доли / Марія Вощевська; ред. Н. Л. Осипова. – Х.: Фактор, 2012. – 288 с.; іл.

З-поміж чисельних видань краєзнавчого спрямування, число яких стрімко зросло протягом останнього двадцятиріччя, книга Марії Вощевської “Мій край. Люди і доли” дещо виділяється. Це своєрідний синтез історичної регіоналістики, краєзнавства, мемуаристики, генеалогії та публіцистики.

У сюжеті книги дві магістральні лінії: історія родини Вощевських (а також жіночих “приток” головної родинної “річки” – Рибаків, Гакал) й історія с. Галиця – їх малої батьківщини. Поєднуючи й переплітаючи ці лінії, автор створює єдину й цілісну канву генетичної пам’яті роду, яка невіддільна від життя рідного села, й, одночасно, виписує життєпис цього села, який немислимий без оповіді про долю окремих його мешканців і цілих родин.

Структурування книги здійснене за хронологічним принципом – від найдавнішого часу в історії Галиці – згадок про події на території сучасного села киеворуської та литовсько-польської доби, фіксування документальних свідчень про утворення даного населеного пункту, спроби дати пояснення походження його назви та джерел початкового залюднення, суспільно-економічного розвитку впродовж наступних 300 років – до повоєнних, значимих для історії села суспільних, культурних і побутових подій. Зазначимо, що якраз останнє є чи не найбільш цікавим, адже за довгі роки панування радянської історіографії цьому питанню ніколи не надавали значення – людина спершу вважалася гвинтиком державного механізму, потім – цеглиною

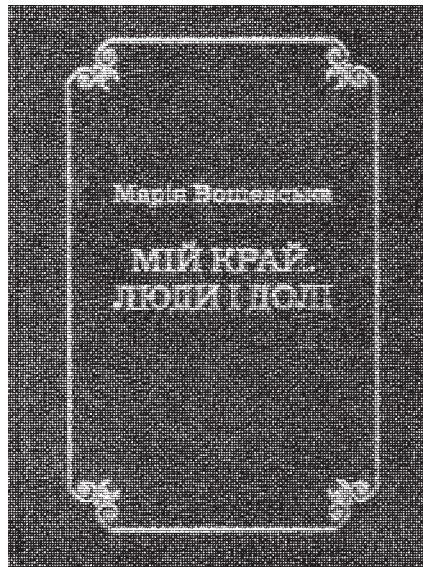
в побудові соціалістичної держави, а те, що ця цеглина – цілий світ, живий, неповторний, із власним, повноцінним і унікальним життям – до уваги взагалі не брали. І лише з наповненням індивідуальною людською історією картини з життя і маленьких хуторів, і великих мегаполісів оживають, забарвлюються всіма кольорами веселки...

З останньої третини XVIII ст. історія Галиці починає розфарбовуватися фарбами Вощевських (найдавніша згадка про пред-

ставників цієї родини у сповідних книгах 1771 р.). Цей процес у виконанні творців книги* кількісно схожий на снігову кулю, що з маленької сніжинки поступово зростає – від спорадичних і малоінформативних згадок про найдавніших предків, сухих фактів інвентарних господарських книг, кількісних даних про земельні наділи тощо до розлогих “соковитих” спогадів, із цікавою й корисною як пересічному читачеві, так і професійному дослідникові деталізацією

певних епізодів і сюжетів; наданням власної суб’єктивної оцінки суспільним явищам, але з неодмінним почуттям гордості й за своє село, і за свою родину.

Якісно наповнення книги М.В. Вощевської персоналістичною інформацією нагадує малювання олією на полотні: спершу це кілька тоненьких штрихів, потім з’являються перші широкі мазки різного кольору – з’являється інформація про господарську діяльність Вощевських-Рибаків-Гакал другої половини XIX – початку XX ст., долучаються родинні перекази про сімейні справи,

* Автор у передмові сама зазначає, що в написанні книги брали участь її сини Микола та Валерій, а також редактор видання Н.Л. Осипова, яка, крім загального редагування, також узяла на себе збирання й опрацювання архівних й історіографічних джерел.

про вчинки конкретних представників родини; потім цих мазків стає дедалі більше – до інструментарію творців книги додаються безпосередні авторські спогади, суб'єктивні – як і будь-які спогади – але вже з високою вірогідністю, адже засновані на індивідуальній пам'яті. Загалом спогади практично цілком витісняють історіографічний матеріал – друга частина книги, що відображає повоєнний час, уже цілком базується на меморіях М.В. Вощевської. Врешті решт полотно, на якому писалася ця картина, – історія Галиці й дещо ширше – історія Українського Лівобережжя, Південної Чернігівщини, Прилуччини, перетворюється на багатогранну історію кількох поколінь Вощевських, Рибаків і Гакал на тлі колись славного українського містечка.

Книга Марії Вощевської визначена як науково-популярне видання. Тут дійсно присутня наукова складова: використана широка джерельна база – це видно як зі змісту, так і за вміщенням наприкінці списку використаних джерел і літератури, серед яких чільне місце займають архівні джерела; була проведена значна пошукова й едиційна робота в архівах і наукових бібліотеках Чернігова, Ніжина, Києва; залучені місцеві краєзнавчі матеріали з історії с. Галиці, місцевої загальноосвітньої школи; під час написання книги керувалися певними науковими принципами й прийомами; і чи не найголовніше – помітна критичність як у використанні зібраних матеріалів, так і у викладі матеріалу та висновках. Популярна складова – це характер подання матеріалу й мова видання. Тут присутня наукова термінологія, без якої неможливо пояснити суспільно-політичні й економічні процеси, часто суперечливі та незрозумілі пересічному читачеві, крізь які довелося пройти мешканцям Галиці, але стиль викладу живий і зрозумілий, максимально спрощений, аби книга легко читалася, насамперед односельцями – адже це будуть найперші та найвимогливіші читачі. В цьому вбачається заслуга редактора видання Наталії Осипової – члена Національної спілки журналістів України.

Участь у написанні книги “Мій край. Люди і долі” професійного журналіста цілком виправданий, оскільки ні Марія Вощевська, ні її сини Микола та Валерій, які

допомагали матері збирати матеріал, не пов'язані з професійною науковою чи літературною роботою. Потрібен був спеціаліст, який зміг би синтезувати стилістично написаний текст книги, з'єднати все в єдину й цілісну розповідь, адаптувати її для сприйняття пересічного читача. Вважаємо, що зі своїми професійними обов'язками редактор справилася якнайкраще.

Насамкінець хотілося б відзначити поліграфічне виконання книги. Тверда обкладинка, майже 300 сторінок повнокольорового друку на якісному білому папері, щедро начинених кольоровими та чорно-білими світлинами з сімейних альбомів; фотокопіями давніх мап України, архівних документів як персоналістичного, так і загального характеру; історичних і сучасних краєвидів Галиці; фотографій дорогих родинній пам'яті речей, – усе, щоб зануритися в минулі часи, відчувати себе поруч із героями оповіді. Й наклад у 1000 примірників – що також важливо, хоча б з огляду на його вартість. Але чого не зробиш від любові до своїх рідних, близьких і своєї Батьківщини!

Ще зі шкільних уроків з фізики пам'ятаємо: проходячи крізь призму, світло заломлюється й розкладається на спектр – на оті романтичні з дитинства кольори веселки – червоний, помаранчевий, жовтий, зелений... Хоча навіть після цього незброєним оком бачиш лише ледве помітний, майже прозорий промінь. Ось і тут: родина як родина, село як село. Таких тисячі в Україні. З першого погляду схожі, інколи однакові. І потрібна ота згадана призма, щоб розкласти звичну, ідентичну іншим канву історії на індиферентні, оригінальні сюжети окремо взятого людського життя, побачити приховане, непомітне при побіжному погляді. Й уже коли починаєш складати ці унікальні життєві ниточки, пов'язувати їх з іншими, накладати отримане хитросплетіння доль на загальне полотно, де вже намальовані загальнодержавні й суспільні події та явища, зображено величну природу, – тут і починає вимальовуватися картина історії унікальної місцини, населеної унікальними мешканцями.

Саме такою призмою для с. Галиця Ніжинського району Чернігівської області стала книга Марії Вощевської “Мій край. Люди і долі”.